

MUZEJSKI VJESNIK 15

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovac, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 15/1992

Godina XV

Urednički kolegij:

Ana Bobovec (Kutina), Miroslav Klemm (Varaždin), Slavica Moslavac (Kutina),
Marina Šimek (Varaždin)

Tehnički urednik:

Svenibor Pohajda

Korektura:

Zdenka Belić, Ana Bobovec

Nakladnik:

Muzej Moslavine u Kutini

Za nakladnika:

Slavica Moslavac

Priprema i tisak:

»Grata« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

IZ IZVJEŠTAJA KOMISIJE ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE OPĆINE BJELOVAR¹

Po završetku ratnih razaranja Bjelovara do kojih je došlo 29. rujna 1991. godine, Komisija za zaštitu spomenika kulture općine Bjelovar izvršila je 30. rujna prvii očevid oštećenja spomenika kulture.

Očevid je izvršen u onoj mjeri koliko je to u takvim okolnostima bilo moguće obaviti, a najveća oštećenja su fotografirana. Ovim izvještajem obuhvaćeni su samo spomenici kulture I. kategorije u zaštićenoj povijesnoj jezgri.

Sl. 1. - Crkva sv. Terezije (snimio M. Medar)

Župna crkva sv. Terezije - sl. 1. (Registar spomenika kulture br. 494, I. kategorija) pogođena je min-obacačkim projektilima na južnoj strani krovista lađe. Sam svod lađe nije probijen jer je duplo rogovlje krovista zaustavilo minu. Na južnoj fasadi crkve razbijen je vitraž, a oštećenja su vidljiva i na južnoj strani crkve i zvonika te prednjem pročelju župnog ureda. Minobacački projektil pao je i u dvorište te oštetiio dvorišne fasade kao i ulaze u kriptu i hodnik župnog stana.

Parohijska crkva sv. Trojice - sl. 2. (Registar spomenika kulture br. 517, I. kategorija) pogođena je tenkovskom granatom ispod kupole zvonika (iznad sata) na zapadnoj strani. Na istočnoj strani uočena su i pojedinačna oštećenja od pušanih metaka.

Zgrada austrougarske vojarne (Trg E. Kvaterni-

ka 2, I. kategorija) stradala je od mitraljeskih i pušanih metaka te tromblonske mine. Najviše je oštećena sjeverna i istočna fasada te kroviste na zapadu pogođeno tromblonom. Na ostalim dijelovima krovista razbijeno je mnoštvo crijevova.

Zgrada u ulici A.B. Šimića 2a (I. kategorija) stradala je od mitraljeskih i pušanih metaka. Najveća oštećenja su na južnoj i istočnoj fasadi.

Istovrsna oštećenja nalaze se i na zgradama:

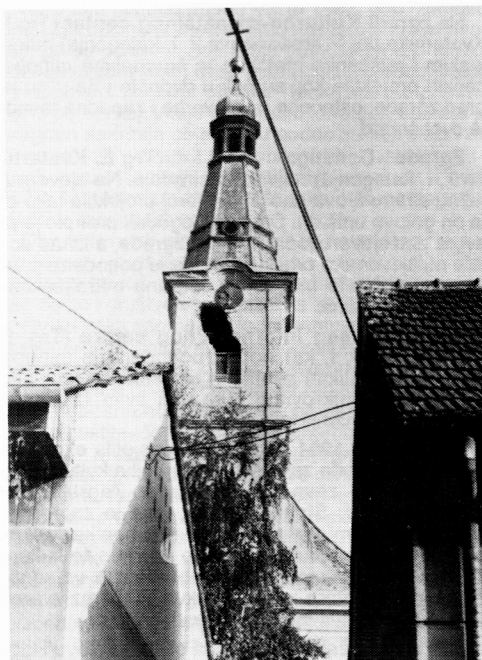
RO »5. maj« (Trg E. Kvaternika 4, I. kategorija) zapadna i južna fasada;

UMIB-a (Trg E. Kvaternika 6, I. kategorija) istočna i južna fasada;

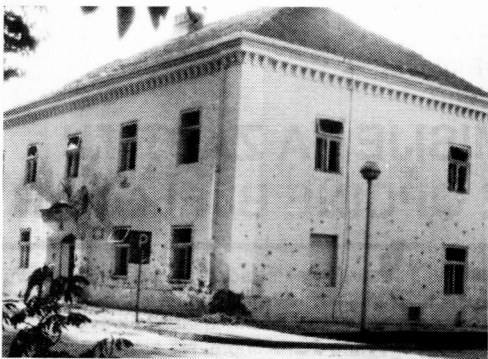
»Croatia« osiguranje d.d. (Trg E. Kvaternika 7, I. kategorija) i

Medicinske škole (Trg E. Kvaternika 13, I. kategorija) sjeverna fasada.

Zgrada skladišta HPT-a (Trg E. Kvaternika 8, I. kategorija) osim što je sa zapadne strane izrešetana pušanim i mitraljeskim mecima, pogođena je i trom-

Sl. 2. - Crkva sv. Trojice (snimio M. Medar)

Sl. 3 i 4. - Zgrada »Doninga« (snimio M. Medar)

blonskom minom uslijed čega je raznesen sjeverozapadni ugao krovišta.

Na zgradi **Kulturno-izvještajnog centar** (Trg E. Kvaternika bb/ Preradovićeve 2, I. kategorija) mitraljeskim i pušanim metcima te šrapnelima minobacačkih projektila koji su pali u dvorište i na ulicu ispred zgrade, oštećene su sjeverna i zapadna fasada te dvonišni zid.

Zgrada »Dominga« - sl. 3 i 4. (Trg E. Kvaternika 9, I. kategorija) najviše je stradala. Na sjevernu i južnu stranu krova pao je veći broj projektila tako da je on gotovo uništen. Drekatan pogodak pretrpio je pri svom dnu sjeverozapadni ugao zgrade, a iznad portala na sjevernom pročelju zgrada je pogođena granatom. Zgrada je također izrešetana mitraljeskim i pušanim mecima.

Zgrada bivšeg Informativnog centra (Trg E. Kvaternika 11, I. kategorija) pogođena je minobacačem. Projektilom je otkinut dio istočnog krovišta i uništen dio potkrovnog zida. Na svim fasadama zgrade su oštećenja od metaka.

Dana 3. 10. 1991. Bjelovar je posjetila ekipa Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i Restauratorskog zavoda Hrvatske iz Zagreba pod vodstvom prof. Stanke Domin, koja je zajedno s članovima Komisije za zaštitu spomenika kulture općine Bjelovar obišla oštećene spomenike kulture. Posebno je ukazano na potrebu zaštite vrijednog crkvenog inventara, pa je za crkvu sv. Terezije predložena zaštita sva tri oltara i vitraža.

Istoga dana zajednička ekipa obišla je Novu Raču, Ciglenu i Tomaš kako bi napravila uvid u stanje najvrednijeg baroknog inventara u tamošnjim crkvama i

sa župnicima dogovorila njihovu zaštitu na licu mjesta, odnosno, u slučaju veće ugroženosti, njihova demontaža i otprema u Zagreb u radionicu Restauratorskog zavoda Hrvatske. Uvidom na licu mjesta dogovoreno je da se inventar račačke i ciglenske crkve zaštititi *in situ*, dok se drveni barokni oltari iz crkve sv. Tome u Tomašu zbog velike dotrajalosti moraju demontirati i otpremiti u Zagreb.

Na temelju pismene suglasnosti Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Ministarstva prosvjete i kulture i suglasnosti biskupa Đure Kokše ekipa je 4. 10. 1991. demontirala glavni oltar u crkvi sv. Tome i otpremila ga u Zagreb.

Dana 9. 10. 1991. ista ekipa demontirala je u crkvi sv. Tome u Tomašui i dva bočna oltara, otpremila ih u Zagreb te usput obišla i crkve u Zrinskom Topolovcu i Gornjem Krizu kako bi izvršila očevid stanja tamošnjeg crkvenog inventara.

Dana 14. 10. 1991. na temelju spomenute suglasnosti demontiran je pomoćni oltar u topolovačkoj crkvi te kipovi sa glavnog oltara i odveženi u Restauratorski zavod Hrvatske.

Na temelju izvještaja bjelovarske Komisije te najčežaja Republičkog fonda kulture o financiranju kulturnih programa u 1992. godini, a u dogovoru s Republičkim i Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture, Restauratorskim zavodom Hrvatske i Republičkim fondom kulture Komisija za zaštitu spomenika kulture općine Bjelovar predložila je Fondu kulture općine Bjelovar plan i program sanacije i zaštite naših najvrednijih spomenika kulture. 3

BILJEŠKE:

1. *Izvještaj o očevidu stanja spomenika kulture grada Bjelovara i okolice nakon ratnih razaranja dana 29. rujna 1991. godine i mjerama njihove zaštite*, Bjelovar 16. listopada 1991., str. 1 - 3.
2. Komisija za zaštitu spomenika kulture osnovana je u Bjelovaru 14. prosinca 1990. godine i prva je takve vrste u ovom gradu. Formirana je od strane Sekretarijata za društvene djelatnosti kao savjetodavno tijelo Odbora Fonda za kulturu prilikom kreiranja i vođenja kulturne politike u oblasti zaštite spomenika kulture. Članovi komisije, čiji mandat traje četiri godine, su autori ovog izvještaja te Željko Pleskalt iz Historijskog arhiva Bjelovar (o tome vidi: Mladen Medar, Komisija za zaštitu spomenika, Večernji list, god. XXXV., br. 9866, Zagreb 5. veljače 1991. - Goran Jakovljević, Komisija za zaštitu spomenika kulture - Čuvanje povijesne baštine, Bjelovarski list, god. XLVI., br. 19., Bjelovar 9. svibnja 1991., str. 11. i Osnutak općinske Komisije za zaštitu spomenika kulture u Bjelovaru, Obavijest Hrvatskog arheološkog društva, god. XXIII., br 2, Zagreb 1991., str. 84).
3. Pod zajedničkim naslovom »Zaštita spomenika kulture u ratnim uvjetima« u Bjelovarskom listu (=BL) objelodanjeno je šest članaka: M. Medar, Najdragocjenija grada Bjelovara na sigurnom, BL, god. XLVI, br. 40., 3. listopada 1991. - Stanje bje povjesne jezgre Bjelovara, BL., br. 41., 10. listopada 1991., str. 12 (s 1 sl.) - Kako sačuvati bjelovarske građevine?, BL, br. 42., 17. listopada 1991., str. 9 (s 1 sl.), - Poduzete mjere zaštite crkvenog inventara, BL. br. 43., 24. listopada 1991., str. 9 (s 1 sl.) - Župna crkva sv. Terezije - spomenik prve kategorije, BL. br. 44, 31. listopada 1991., str. 9 (s 2 sl.) - Najveća oštećenja u povijesnoj jezgri, BL. br. 45, 7. studenog 1991., str. 9 (s 3 sl.).